

مکتب اصلاح‌طلبی انتقادی اصلاحات در اصلاحات

سعید ناجی

جریان اصلاح‌طلبی با پیروزی در انتخابات ریاست‌جمهوری در سال ۱۳۷۶ و سپس تشکیل مجلس ششم در سال ۱۳۷۹ به صورت رسمی در سپهر سیاسی کشور فعال شد. این جریان سیاسی با مرزبندی صریح با براندازان تلاش خود را با استفاده از شیوه‌های مدنی در جهت تحقق اهداف اصلاح‌طلبانه و مهار قدرت سرکش تمامیت‌خواه سازماندهی کرد. امروزه پس از دهه‌ها تلاش و پرداخت هزینه‌های سنگین نگرش عمومی حاکم بر فضای اجتماعی و سیاسی کشور حکایت از ناکامی این جریان در تامین اهداف ترسیمی خود و دستیابی به حداقل‌های مطالبات جامعه و در نتیجه نوعی توقف همراه با آشفتگی در این طیف سیاسی دارد. این نگرش عمومی بر این باور است که اصلاح‌طلبی به رغم پشتیبانی تمام‌عیار مردم نتوانسته است به تامین حداقل خواسته‌ها و مطالبات مردم در حوزه‌های سیاسی و اجتماعی و اقتصادی دست یافته و مهم‌تر از آن در انجام اصلاحات در ساختارهای حاکمیتی که مانع تحقق اراده مردم بوده‌اند، ناتوان بوده است. اصلاح‌طلبی از این نوع مدل حاکم بر کشور که اصلاحات را با حفظ نهادها و ساختارهای موجود هدف غایی خود قلمداد کرده و در پیوندی عمیق و علاقه‌مند به حضور در عرصه قدرت برای انجام اصلاحات تلاش می‌کند را با ملاحظات می‌توان نومه‌حافظه‌کاری نیز نامید. مدلی که خود را در قالبها و اندازه‌های خاص و در برخی موارد حتی موردنظر و علاقه قدرت مستقر معرفی کرده و با مشارکت در حفظ ساختارهای موجود نهایت تلاش در به دست آوردن سهمی از قدرت (به صورت خوشبینانه) برای اهداف مصلحانه خود بوده است. موارد ذیل و بسیاری دلایل دیگر جریان قوی اصلاحات را در موقعیت ضعیف و دور از استانداردهای مورد نظر مردم قرار داد به‌طوری‌که در سال ۱۴۰۱ و در خلال اعتراضات گسترده آن سال که با پیش‌آهنگی جوانان و زنان به وقوع پیوست آهنگ عبور از اصلاح‌طلبی به وضوح شنیده شد.

- ترس همراه با هشدار مستمر از قرارگیری در صف براندازان
- ضعف در کناره‌گیری از رقابت‌های کسب کرسی‌های رسمی قدرت در کشور
- نگرانی از بر باد رفتن دستاوردهای گذشته که با متن انقلاب گره

خورده است

- ترس از آینده نامعلوم بعد از تغییرات ساختاری و سرنوشتی مبهم
- ضعف پویایی گفتمانی و ناتوانی در اصلاح گفتمان درون جریانی
- ناتوانی در ارائه راه‌حل‌های منسجم برای عبور از بن‌بست‌های سیاسی
- بی‌میلی در استفاده از ظرفیت‌های انسانی در زمان حضور در قدرت
- ناتوانی در بهره‌گیری از فرصت‌های حضور در قدرت برای اصلاح امور
- ضعف در شناخت به موقع و درست از موقعیت و موضع مردم در قبال حاکمیت
- کم‌توجهی به ایجاد و نهادینه کردن ساختارهای مدنی مورد نیاز جامعه

مکتب اصلاح‌طلبی انتقادی

به‌طور اساسی مکاتب انتقادی با رویکردی منتقدانه به ساختارهای سیاسی و فرهنگی جامعه و ساختارهای قدرت توجه داشته‌اند. جریان اصلاح‌طلبی حاضر در عرصه مناقشات سیاسی کشور با اتصال به گذشته انقلابی و علاقه‌مند به حضور هرچند مصلحانه در قدرت رسمی کشور دیگر قادر به پاسخگویی نیارهای تحول‌خواهانه مردم به ویژه نسل‌های جدید نبوده و ظرفیت طرح و پیگیری گفتمان‌های جدید موثر و منطقی با شرایط دهه‌های اول سده جدید را دارا نیست. گفتمان عمومی حاکم بر جامعه تفکرات و ایده‌های متصل به چهار دهه قبل را مورد نقد جدی قرار داده و با رویکردی شبه‌براندازانه قصد تنظیم مجدد نظم مورد نظر خود را دارد به نحوی که قادر به تامین رفاه و آسایش مادی و منزلت و اعتبار آن شود و بتواند با درخشش در دنیای جدید سهم خود را از مبادلات و معادلات جدید جهانی و منطقه‌ای به درستی طلب نماید. آن بخش موثر از فعالین و کنشگران مطرح در جریان فعلی اصلاح‌طلبی که به نوعی محافظه‌کاری و همنشینی حداقلی با هسته سخت قدرت حاکم بر کشور نیز رضایت می‌دهد دیگر قادر به شکست بن‌بست ایجاد شده در فضای سیاسی کشور نبوده و از توان لازم برای پرکردن فاصله و شکاف عمیق ایجاد شده بین حاکمیت و مردم برخوردار نیست. از آنجایی که بستر فعالیت اصلاح‌طلبان عرصه عمومی و پذیرش از ناحیه مردم است لذا بنا بر فرض بعید چنانچه امکان مراجعه به آرای مردم از سوی حکومت نیز فراهم شود دیگر امکان مراجعه به مردم و طلب همراهی ایشان وجود نخواهد داشت. بنابراین نیاز است با رویکردی جدید و با نگاه منتقدانه و اصلاح‌گرایانه در وهله اول به خود اصلاحات و ضعف‌ها و دلایل شکست آن و سپس این نگاه منتقدانه به ساختارهای قدرت و جامعه و در نهایت تلاش برای عبور از موانع سیاسی و فرهنگی برای توسعه همه‌جانبه کشور شکل گرفته و فعال شود. این رویکرد نیازمند نگرشی

جدید با قالب‌بندی نو و افراد و فعالینی فرهیخته و منفصل از قید و بندهای گذشته و آشنا به نیازهای نسل جدید و ابزارهای کارآمد امروزی است که با نقد گذشته خود راهی جدید برای اصلاح امور چه سطحی و چه اساسی را بیابد. این نگرش و رویکرد جدید را می‌توان در فرم و قالبی جدید با عنوان «مکتب اصلاح‌طلبی انتقادی» معرفی کرد.

من: □□□□□□ □□□□□□ 24 □□□□ 1402 □□□□□□